ובסכנה מכסן והולך לו רבי שמעון אומר נותנן לחבירו וחבירו לחבירו עד שמגיע לחצר החיצונה וכן בנו נותנו לחבירו וחבירו לחבירו אפילו מאה רבי יהודה אומר נותן אדם חבית לחבירו וחבירו לחבירו אפילו חוץ לתחום אמרו לו לא תהלך זו יותר מרגלי בעליה: **גמ'** זוג אחד אין טפי לא לימא תנן סתמא דלא כרבי מאיר דאי כרבי מאיר האמר לובש כל מה שיכול ללבוש ועוטף כל מה שיכול לעטוף דתנן ולשם מוציא כל כלי תשמישו ולובש כל מה שיכול ללבוש ועוטף כל מה שיכול לעטוף וההיא סתמא ממאי דרבי מאיר היא דקתני עלה לובש ומוציא ופושט ולובש ומוציא ופושט אפילו כל היום כולו דברי ר"מ אמר רבא אפילו תימא רבי מאיר התם דרך מלבושו כחול שוויה רבנן והכא דרך מלבושו כחול שוויה רבנן התם דבחול כמה דבעי לביש לענין הצלה נמי שרו ליה רבנן הכא דבחול נמי זוג אחד אין טפי לא לענין הצלה נמי זוג אחד אין טפי לא: רבן גמליאל אומר שנים שנים: מאי קסבר אי קסבר שבת זמן תפילין הוא זוג אחד אין טפי לא ואי קסבר שבת לאו זמן תפילין הוא ומשום הצלה דרך מלבוש שרו ליה רבנן אפילו טפי נמי לעולם קסבר שבת לאו זמן תפילין הוא וכי שרו רבנן לענין הצלה דרך מלבוש במקום תפילין אי הכי זוג אחד (א) נמי אין טפי לא אמר רב שמואל בר רב יצחק מקום יש בראש להניח בו שתי תפילין הניחא דראש דיד מאי איכא למימר כדרב הונא דאמר רב הונא פעמים שאדם בא מן השדה וחבילתו על ראשו ומסלקן מראשו וקושרן בזרועו אימר דאמר רב הונא שלא ינהג בהן דרך בזיון ראוי מי אמר אלא כדאמר רב שמואל בר רב יצחק מקום יש בראש שראוי להניח בו שתי תפילין הכא נמי מקום יש ביד שראוי להניח בו שתי תפילין תנא דבי מנשה על ידך זו קיבורת בין עיניך זו קדקד היכא אמרי דבי רבי ינאי מקום שמוחו של תינוק רופס. לימא בדרב שמואל בר רב יצחק קמיפלגי דת"ק לית ליה דרב שמואל בר רב יצחק ורבן גמליאל אית ליה דרב שמואל בר רב יצחק לא דכולי עלמא אית להו דרב שמואל בר רב יצחק והכא בשבת זמן תפילין קמיפלגי דת"ק סבר שבת זמן תפילין הוא ורבן גמליאל סבר שבת לאו זמן תפילין הוא ואיבעית אימא דכ"ע שבת זמן תפילין הוא והכא במצות צריכות כוונה קמיפלגי ת"ק סבר לצאת בעי כוונה ורבן גמליאל סבר לא בעי כוונה

ואיבעית

וכסכנה. שאינו יכול להמתין שם ומתיירא מפני הליסטים: **נותנן לחבירו וחבירו לחבירו.** דכל חד וחד לא ממטי להו ארבע אמות: **לחצר החיצונה.** של עיר שהוא מקום המשתמר ראשון: **וכן בנו.** שילדתו אמו שם בשדה בשבת: **לא תהלך זו יותר מרגלי בעליה.** אינן יכולין להרחיקה מתחום שביתת בעלים הכל לפי מה שעירבו הבעלים: **גמ' לובש כל מה שיכול ללבוש.** לענין הצלת דליקה תנן בכל כתבי הקודש (שבת קכ.): **ולשם הוא מוציא.** לחצר שסמוכה לדליקה: **התם.** דקאי בשאר מלבושין דכמה דבעי לביש בחול: **זוג אחד אין.** דקסבר שבת זמן תפילין הוא ומשום הכי שרי (ב) ובלאו הצלה נמי אם בא להניח תפילין מניח ומשום הצלה לא שרינן ליה טפי: **מאי קסבר.** דקא שרי שנים שנים אבל טפי לא: **אי קסבר שבת זמן תפילין הוא.** משום הכי שרי אבל לאצולי טפי מן המצוה לא: **לאו זמן תפילין הוא.** ושרו ליה רבנן דרך מלבוש משום דתכשיט הוא לגביה ולא משאוי ואע"ג דלאו אורחיה הכא משום הצלה שרי: **במקום תפילין.** הראוי להניח בו תפילין שאין כל הראש כשר להניח תפילין אלא קדקד לבד וצריך יש שם שהתפילין יושבים בו ואינן בולטין כל כך כדלקמן ובשבת נמי באתרא דלא חזו ליה לאו תכשיט הוא שבולטין יותר מדאי והוי כמשאוי: **דיד** (ג). אין כל הזרוע כשר לתפילין אלא קיבורת כדלקמן: **מנהג בזיון.** להניח חבילה עליהן שרי ליה למנטרינהו התם: **ראוי מי אמר.** דגבי שבת לימא דתכשיט הוא: **קיבורת.** אבר אמצעי שבזרוע ובלע"ז בנד"ין: **רופס.** רך. ובלע"ז פונטינ"א: **תנא קמא סבר שבת זמן תפילין הוא.** ומשום הצלה לא מישרו ביה טפי מן המצוה דלאו תכשיט נינהו וכל שכן דכיון דזמן תפילין הוא ואיכא בל תוסיף אתי איסור בל תוסיף ומשוי להו עליה כמשאוי: **ר"ג סבר לאו זמן תפילין הוא.** והיינו טעמא דשרו ליה רבנן להצלה משום דתכשיט הוא הלכך כל כמה דהוי תכשיט שרי ומשום בל תוסיף ליכא הכא דאין כאן מצות תפילין כלל אלא כשאר מלבוש בעלמא: **איבעית אימא דכ"ע שבת זמן תפילין הוא.** ודכולי עלמא אינו תכשיט ובמצות צריכות כוונה קא מיפלגי: **ת"ק סבר מצות צריכות כוונה.** שהעושה מצוה צריך שיכוין בה הלכך זוג אחד אין טפי לא דאי מכוין למצוה איכא בל תוסיף בתר ואי לא מכוין למצוה תרוייהו משאוי נינהו ואין כאן מצוה: **ורבן גמליאל סבר מצות אין צריכות כוונה.** הלכך מצוה איכא בל תוסיף ליכא דאין עובר על בל תוסיף אא"כ נתכוון למצוה וזה לא נתכוון ובכל חד אמרי האי למצוה. ולבי מגמגם לומר דכיון דלאו תכשיט נינהו נהי דבל תוסיף ליכא איסור שבת מיהא לא פקע והא ליכא למימר דלכולי עלמא תכשיט הם דאם כן לתנא קמא אמאי אסור לא ליכוין ולא ליתסר וליכא למימר נמי דלתנא קמא לא הוו תכשיט ולרבן גמליאל הוו תכשיט דאם כן לוקי פלוגתייהו בהכי ועוד היינו פלוגתא דלעיל דזמן ולאו זמן. ונראה לי דהכי גרסינן תנא קמא סבר מצות אין צריכות כוונה ולכולי עלמא תכשיט הן הלכך כיון דלענין מיפק ידי חובתיה נפיק בלא כוונה לענין בל תוסיף נמי אף על גב דלא מכוין להו למצוה איכא בל תוסיף כיון דזמן תפילין הוא ור"ג סבר צריכות כוונה לצאת ידי חובתו הלכך בבל תוסיף נמי לא עבר עד דמיכוין למצוה:

ואיבעית

לימא תנן סתמא דלא כרבי מאיר. אברייתא דלקמן דקתני כהדיא רבי מאיר אומר מכניסן זוג זוג הוי מצי למפרך דר"מ אדר' מאיר אלא דניחא ליה טפי לאקשויי אמתניתין ומכח דקתני עלה בברייתא ר' מאיר אומר מכניסן זוג זוג לא היה יכול להוכיח דמתני' רבי מאיר כדמוכח בסמוך אההיא דשבת ולאקשויי דר"מ אדרבי מאיר דאדרבה לקמן מוכח דמתניתין דלא כר"מ דמתני' קתני במה דברים אמורים בישנות וברייתא קתני רבי מאיר אומר אחד חדשות ואחד ישנות: **אי** קסבר שבת זמן תפילין. פירש בקונטרס משום הכי שרי אבל לאצולי טפי מן המצוה לא וקשה דאם מכח זה בא לדקדק דזוג אין טפי לא אם כן בסמוך דקאמר לעולם לאו זמן תפילין הוא ה"נ דמצי למימר לעולם זמן תפילין הוא אלא י"ל דאי זמן תפילין הוא איכא בל תוסיף אע"ג דלא מיכוין כדמסיק רבא בפרק ראוהו בית דין (ר"ה דף כח:) ולהכי זוג אחד אין טפי לא: **וכי** שרו רבנן לענין הצלה דרך מלבוש במקום תפילין. פירש בקונטרס דשלא במקום תפילין הן בולטין יותר מדאי ונראה משאוי ולכך אסור ואין זו סברא אלא נראה להטעם משום דלא מיקרי מלבוש אלא במקום שרגיל להניחו בחול: **מקום** יש בראש שראוי להניח בו ב' תפילין. מסופק היה ר"י איזה שיעור יש ברוחב תפילין דיש עושין גדולים מתנכיהם ויש שעושין אותם קטנים ביותר ומדקאמר מקום יש בראש להניח ב' תפילין משמע דשיעור רחבו שיתמלא מקום השנים ואור"י דמצא במדרש דשיעורן כב' אצבעות וסמך לדבר (ד) דציץ רוחבו ב' אצבעות כדאמר בפ' קמא דסוכה (ד' ה.) ואמרי' בפ"ק דערכין (דף ג:) שערו היה נראה בין ציץ למצנפת ששם מניח תפילין ודומה דציץ היה במקום הראוי להניח תפילין אע"ג דגבי ציץ כתיב (שמות כח) מצחו ומתרגמינן בין עינוהי גבי תפילין נמי כתיב (דברים יא) בין עיניכם ודרשינן בגובה שבראש (ה): **ידך** זו קיבורת. הוא קבולת בשר שבזרוע שבין המרפק שקורין קודא (ו) בלע"ז ובין הכתף וקיבורת כמו קיבורת דאהיני ולא כמו שמפרש קיבורית הוא קבולת בשר שבין פיסת היד למרפק סמוך למרפק דבכל מקום משמע דתפילין הן בזרוע ובמסכת אהלות (פ"א משנה ח) משמע דזרוע הוא בין המרפק ולכתף דקאמר שלשים בפיסת יד (ז) כו' שנים בקנה ושנים במרפק אחד בזרוע וארבע בכתף ובהקומץ רבה (מנחות ד' לז:) נמי אמרי' דבעינן שתהא שימה כנגד הלב:

ימים

עין משפט נר מצוה

ב א מיי' פי"ט מהל' שבת הלכה יז סמג לאוין סה טור ש"ע א"ח סי' שמט סעיף ג:
ב [מיי' פכ"ג מהל' שבת הל' כ טוש"ע א"ח סי' שא סעי' מד]:
ג ג מיי' פ"ד מהלכות תפילין הלכה ג סמג עשין כב טור ש"ע א"ח סי' כז סעיף א:
ד ד מיי' שם הלכה א טוש"ע שם סעיף ט:

רבינו חננאל

זוג אחד אין טפי לא, לימא תנן סתם דלא כר' מאיר, דאי ר' מאיר האמר כל מאן דבעי מציל. דתנן ולשם הוא מוציא כל כלי תשמישו ולובש כו'. אמר רבא אפילו תימא ר' מאיר (בדרך) [כדרך] מלבושו בחול התירו לו להוציא בשבת, התם דבחול כמה דבעי לביש, אצולי נמי כמה דבעי מציל, הכא דבחול כו'. רבן גמליאל [אומר] ב' ב' כו'. אוקימנא דרבן גמליאל סבר שבת לאו זמן תפילין היא, ומשום בזיון כתבי קודש שרו ליה רבנן, וכי שרו ליה רבנן לא שריין ליה אלא דרך מלבוש במקום תפילין, וסבר לה כר' שמואל בר רב יצחק דאמר [מקום] כו'. וגם בזרוע נמי יש בו מקום להניח [בו שתין] תפילין. פי' קיבורת, הזרוע שכנגד בית השחי. והיא בציעת א' דרע ויש או' טהר אל' כף. פי' צבחין, מעוכין אלו על אלו, לשון וגם שול תשולו לה מן הצבתים. ולישנא דרבנן שנים מדובקין זה על זה נקראין צבותין, מלשון צבת בצבת עשויה. והו א' כלבתין והני צבותין מתקיימה. לימא, תנן סתמא ורבן גמליאל, בהא דר' שמואל בר רב יצחק פליגי. ודחינן לא דכולי עלמא אית להו דרב שמואל בר רב יצחק, ובשבת זמן תפילין פליגי. דתנא קמא סבר שבת זמן תפילין היא, ולא שרי אלא זוג אחד בלבד. ורבן גמליאל סבר שבת לאו זמן תפילין היא, ומשום כתבי הקודש שרו ליה רבנן דרך מלבוש כדרך שראוי לו ללבוש. וכיון שיש לו מקום ללבוש בו שני תפילין התירו לו שנים. איכא דאמרי כולי עלמא שבת זמן תפילין היא, ובלצאת בעי כוונה פליגי. תנא קמא [סבר] לצאה לא בעי כוונה ורבן גמליאל סבר לצאת נמי בעי כוונה.

מסורת הש"ס

א) [ע' תוס' לקמן לו: ד"ה רי"ס], ב) [ע' תוס' שם ד"ה ה"נ], ג) שבת קכ., ד) ע"ז מד., ה) מנחות לז. [ערכין יט:], ו) [שבת קח. וש"נ], ז) [ברכות יג. פסחים קיד:], ח) [דף לו:], ט) [וע"' תוס' סוכה ה: ד"ה אלא יוכיח], י) [ב"ב ה. סנהדרין כו:],

◆

תורה אור השלם

1. וקשרתם לאות על ידך והיו לטטפת בין עיניך: דברים ו ח

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' אי הכי זוג אחד אין כצ"ל ותיבת נמי נמחק: (ב) רש"י ד"ה זוג אחד וכו' דבלאו הצלה: (ג) ד"ה דיד מאי איכא למימר אין כל: (ד) תוס' ד"ה מקום וכו' וסמך לדבר ציץ דרוחבו: (ה) ד"ה ידך וכו' שקורין קוד"א. נ"ב ע' בתוס' פ' המנחות דף ל"ג ד"ה במרפקו: (ו) באה"ד שלשים בפיסת יד אצבע שנים בקנה:

◆

לעזי רש"י

בנדי"ן [ברדו"ן]. החלק הבשרני של הזרוע.
פונטיי"א. מרפס.

◆

מוסף רש"י

כל כלי תשמישו. שצריכין לו לאותו היום, כגון כוסות וקיתוניות (שבת קב.). מקום יש בראש להניח בו שתי תפילין. ברוחב המצח (שבראשו למעלה מן הפדחת מקום שמוחו של תינוק רופס) מקום כדי שני רצועות (ע"ז מד.). ידך זו קיבורת. ברדין בלע"ז בגובה הזרוע רחוק מן האציל מעט (ערכין יט:). היכא. אקדקוד קאי (מנחות לז.). רופס. רך כשהוא קטן בן שנה (שם). במצות צריכות כוונה. שיהא מתכוין לשם מצות (ברכות יג.).